

האי מסוכרייתא¹ דנזייתא אסור להדוקה כולי –

It is forbidden to tighten this barrel stopper, etc.

OVERVIEW

It was said in the name of רב that it is forbidden to tighten a stopper in a beer barrel hole on יו"ט (even according to ר"ש, since it is a פסיק רישיה²). The גמרא does not state however which מלאכה is being performed by this רישיה. תוספות cites and discusses differing opinions in this matter.

פירש בקונטרס וכן רבינו חננאל ובערוך בחד לישנא³ וכן בסדר תנאים ואמוראים⁴ –
explained and similarly the ר"ה and in the ערוך in one interpretation and similarly in תנאים ואמוראים; they all explained –

דאסור משום סחיטה⁵ –

That it is forbidden to tighten the stopper because of ‘wringing out’.

תוספות asks:

וקשה לרבינו תם דהא סחיטה משום ליבון⁶ ולא שייכא בשאר משקים –
And the ר"ה has a difficulty with this explanation, for סחיטה is forbidden on account of ליבון (whitening, or cleaning/laundrying), but ליבון is not applicable by other liquids except for water. תוספות explains why there is no סחיטה by משקים –
דכל דבר המלכלך את בולעו כגון יין ושכר ושמן לא שייך ליבון בסחיטתו אלא דוקא במים⁷ –
For anything which stains the material which absorbs it, for instance wine, beer, and oil, there can be no ליבון when wringing it out, only by wringing out water can it be considered ליבון –

תוספות proves his point that the סחיטה איסור because of ליבון is only by water but not by משקים:
וראיה לדבר מדלא גזרינן בהו שמא יסחוט כמו גבי מים⁸ –

¹ In our גמרות the text reads מסוכריא.

² פסיק רישיה literally means, ‘chop off its head [and it will not die!!]’. See TIE לדם ה"ב, ד"ה לדם footnote # 1.

³ Later תוספות will cite a different explanation of the ערוך (see footnote # 49).

⁴ See גאונים סדר תנאים ואמוראים that ספר שם הגדולים מערכת ספרים אות ס' סי' יהי.

⁵ By tightening the stopper in the barrel, some of the wine absorbed in the cloth stopper will be squeezed out. See later in this תוספות what prohibition there is in סחיטה.

⁶ ליבון is one of the thirty-nine מלאכות. It consists of washing and whitening shorn wool.

⁷ When garments are soaked in water and the water is wrung out, the garment becomes clean. However when it is soaked in wine, etc. and then wrung out, the garment remains stained.

⁸ Regarding water the חכמים forbade certain activities out of concern that it may lead to סחיטה (since there is an איסור (proving that there is no איסור by water), however these restrictions do not apply by activities with שאר משקין (שאר משקין regarding איסור סחיטה מדאורייתא).

And the proof of this is since the חכמים did not decree by שאר משקים that certain activities be forbidden for perhaps he may wring it out, as they were גוזר regarding water.

תוספות first brings examples where the חכמים were concerned for סחיטה by water:

כדאמרינן באלו קשרים (שבת דף קיג,ב) היה מהלך בשבת ופגע באמת המים כולי -

As רבא states in שבת and came upon a stream of water, etc. where רבא said -

היכי ליעביד לינחות במיא אתי לידי סחיטה⁹ -

What should he do; can he go into the water, but it will cause סחיטה –

תוספות offers another example of גזירת סחיטה by water:

ותניא נמי בפרק חבית (שם דף קמז,ב ושם) ומסתפג באלונטית ולא יביאה בידו -

And we also learnt in a שבת with a towel but he should not bring the towel with him in his hand' after he dried himself -

ומפרש בגמרא¹⁰ דאתי לידי סחיטה -

And the גמרא there explains the reason for לא יביאה בידו is because it may come to סחיטה –

תוספות offers one final example of גזירה משום סחיטה by water:

ובפרק ב' דביצה (דף יח,א ושם) אומר דלכולא עלמא אין מטבילין את הכלים -

And in the second פרק of ביצה the ברית states that everyone agrees that we do not immerse clothes in a מקוה on יו"ט -

ומפרש בגמרא גזירה משום סחיטה -

And רב יוסף explained the reason for this prohibition in the גמרא there, for there is a גזירה because of סחיטה.

תוספות has cited three examples where there is a גזירה משום סחיטה (only). תוספות will now show that by שאר משקים there is no such גזירה:

ואילו בפרק תולין (שבת דף קלט,ב) תנן מסננין את היין בסודרין -

However in פרק תולין we learnt in a משנה; we may strain the wine with cloths -

אלמא לגבי יין לא גזרינן משום סחיטה -

It is evident from this משנה that regarding wine there is no decree on account of

⁹ It is evident that wetting something in water is forbidden when there is a concern of סחיטה (as there is when one wets his clothes that he is wearing).

¹⁰ Seemingly the גמרא is explaining the משנה on קמז,א where it states לא יביאם בידו where it states on קמז,א. In any event this is another example of גזירה משום סחיטה by water.

סחיטה; otherwise how can we permit to strain the wine with a cloth when he may wring the wine out of the cloth –

משקין by other גוזר משום סחיטה offers another example that we are not תוספות

ובריש המביא (ביצה דף ל,א) נמי קאמר ליפרוס סודרא עליה¹¹ ולא קאמר אתי לידי סחיטה -

And in the beginning of פרק המביא also, the גמרא states, ‘let him place a cloth on it’, and the גמרא does not ask that it may cause סחיטה and therefore it is not permitted; indicating there is no גזירה משום סחיטה by שאר משקים -

והיינו משום דלא שייך ליבון אלא גבי מים -

And that is because the מלאכה of ליבון is applicable only regarding water, but not by other משקין. Therefore by water where ליבון is applicable we are סחיטה (since by water סחיטה is a תולדה of ליבון), however by שאר משקין where there is no ליבון (since it stains the object) therefore there can be no גזירה משום סחיטה, since there is no איסור of סחיטה (or ליבון) by שאר משקין.

שאר משקין by סחיטה anticipates a difficulty with this assumption that there is no תוספות

והא דאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכח,ב) אם היתה צריכה שמן חבירתה מביאה לה בשערה¹² -

And that which the גמרא states in פרק מפנין, ‘if she (a birthing mother) needs oil, her friend brings it to her in her hair’ -

ופריך והא אתי לידי סחיטה¹³ ומשני אין סחיטה בשער¹⁴ משמע דשייך סחיטה בשמן -

And the גמרא asks, ‘but we are causing סחיטה; and answer there is no סחיטה by hair’; indicating that there is סחיטה by oil, not as תוספות just taught –

תוספות has an additional question:

וכן בפרק נוטל (שם דף קמג,א) ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחין בו¹⁵ ואם לאו אין מקנחין בו -

And also in פרק נוטל the משנה states, ‘a sponge; if it has a handle one may wipe with it, but if it does not have a handle we do not wipe with it’ -

משום דאתי לידי סחיטת שמן¹⁶ הנבלע בו -

Because it causes סחיטה of the oil which is absorbed in the ספוג. We find two places (by the hair and the sponge) where there is an איסור סחיטה by שאר משקין!

תוספות replies:

¹¹ The משנה there (on כט,ב) rules that when carrying on יו"ט it should be carried differently than it is carried during the weekdays. The גמרא states that when carrying (open) jugs (of wine) they should place a cloth on top of it.

¹² The friend soaks her hair in oil and goes to the mother who then removes it from her hair.

¹³ When the birthing mother will wring the oil out of her friend’s hair it is considered סחיטה.

¹⁴ The hair (is hard and) does not absorb the oil as cloth does, but if the oil was soaked in cloth there would be סחיטה.

¹⁵ He is not wringing out the oil with his fingers (he is holding the handle not the sponge).

¹⁶ See the רש"ש.

ההיא סחיטה אומר רבינו תם דהויה משום מפרק¹⁷ ואסורה¹⁸ כמו סחיטת זיתים וענבים -
The ר"ת answers; that סחיטה (by the hair and the sponge) is forbidden on account
of מפרק (not ליבון) and it is forbidden, just as squeezing out the juice from olives
and grapes, which is forbidden because it is a תולדה of מפרק.

והכא אומר רבינו תם דליכא למימר דאסור משום מפרק כיון שהנסחט הולך לאיבוד²⁰ -
responds to an anticipated question:¹⁹

However here (by the stopper), says the ר"ת, we cannot say that it is forbidden
to tighten the stopper because of מפרק, since the wrung out wine is lost, and not
retained by the סחיטה process.

אף²¹ על גב דהויה פסיק²² רישיה²³ וכן פירש בערוך דכל פסיק רישיה דלא ניהא ליה שרי²⁴ -
clarifies that this permissiveness (to סחיטה) applies -

Even though that it is a פסיק רישיה it is permitted, and so too explains the ערוך
that every פסיק רישיה where he is not content with the מלאכה that is being done is
permitted.

ועיקר ראיתו מפרק כל התדיר (זבחים דף צא,ב ושם) -
cites the sources from where the ערוך derives the rule that פס"ר דלא ניהא ליה is permitted:

And the s' ערוך main proof is from התדיר מפרק כל התדיר, where the גמרא states that -

אליבא דרבי שמעון מזלפין יין על גבי האישים²⁵ -

¹⁷ מפרק (which means to dismantle) is really a תולדה of דש (threshing) where one removes the kernels from the chaff. Similarly when one is סוחט he removes the wine/oil (which he wants) from the grapes/olives. Both by the hair and the sponge he is removing the oil, which he wants, from the hair or the sponge.

¹⁸ Nevertheless in the case which תוספות mentioned previously (לפרוס סודרא עליה and מסננין את היין) we are not גוזר anything מפרק משום, because we do not find anywhere that the חכמים were גוזר anything מפרק, only (סחיטה) because of מפרק, which (according to the ר"ת) is not applicable by שאר משקין. See סוכ"ד אות ג.

¹⁹ Let us say here too (by the מסוכריא) that there is a prohibition of סחיטה for it is a תולדה of מפרק.

²⁰ מפרק and סחיטה are applicable when the squeezed out liquid is being retained and used; however here the wine squeezed out from the stopper is lost. The איסור of ליבון (and the סחיטה associate with it) is using the liquid and wringing it out to wash the item (which applies only by water). The מפרק of איסור (and the סחיטה associated with it) is drawing out the liquid and retaining it.

²¹ The marginal note inserts here; וואע"ג דמשאצל"ג אסור לר"ש, היכא דלא ניהא ליה כלל שרי טפי, and even though ר"ש prohibits a משאצל"ג, nevertheless wherever he is totally unhappy about it, it is more readily permissible. See 'Appendix'.

²² פסיק רישיה literally means, 'chop off its head [and will it not die?!]'. See TIE דם ליה, ד"ה תוס' ה,ב.

²³ Seemingly תוספות previous explanation that there is no מפרק משום סחיטה by the stopper because it is הולך לאיבוד, is based on the assumption that since it is הולך לאיבוד there is no intent here to retain the wine, he is אינו מתכוין (which is according to ר"ש). However the ruling is that if it is פסיק רישיה then there is no היתר of מתכוין, and here it is פסיק רישיה for if he tightens the stopper wine will certainly be squeezed out.

²⁴ Here too by the stopper he is not pleased that by tightening the stopper he is losing some of the wine.

²⁵ The גמרא discusses there what one does if he donates wine to the מזבה. According to ר"ש he sprays the wine over

According to ר"ש (who maintains אין מתכוין is מותר) **we spray the wine over the fires** of the מזבח -

אף על גב דפסיק רישיה הוא דודאי מכבה הוא כיון דלא ניחא ליה בהאי כיבוי שרי -

Even though it is a פסיק רישיה since he is certainly extinguishing (partially) the fire of the מזבח, nevertheless, **since he is not pleased with this extinguishing, it is permitted.** This proves that פס"ר דלא ניחא ליה is מותר.

מותר is פס"ר דלא ניחא ליה that ערוך offers another proof of תוספות

ועוד מייתי ראייה מלולב הגזול (סוכה דף לג,ב ושם) דקאמר רבי אלעזר ברבי שמעון -

And the ר"א rules - פרק לולב הגזול, where ערוך also bring a proof from

ממעטים ענבים ביום טוב פירוש ענבי הדס²⁶ ופריך והא מתקן מנא -

We may reduce on יו"ט the amount of (grapes) [berries]; meaning the berries of a הדס. **And the גמרא asks, 'but he is repairing an object' -**

ומוקים לה במתכוון לאכילה סבר לה כאבונה -

So רב אשי establishes this ruling of ר"א in a case where his intention is to eat the berries (but not to be מכשיר the הדס), **and ר"ש agrees with his father ר"א** that a דבר שאין מתכוין is permitted -

ופריך והא מודה רבי שמעון בפסיק רישיה כולי -

And the גמרא asks but ר"ש agrees by a פס"ר, etc. that it is forbidden -

ומשני לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי²⁷ -

And the גמרא answers that it is in a case where he has another הושענא (הדס).

concludes with the ערוך's proof:

אלמא כיון דלא ניחא ליה ולא חייש בהאי תיקון שרי אף על גב דפסיק רישיה הוא -

It is evident from there that since he is not pleased and concerned with this repair (for he has no use for it at all) **it is permitted even though it is a פס"ר.**

In summation; the view of (the ערוך and) the ר"ת is that the איסור סחיטה משום ליבון is only by water; the איסור סחיטה משום מפרק (also) provided the liquid is not לאיבוד. Therefore the איסור of tightening the מסוכרייא cannot be on account of סחיטה (either ליבון because it is not water, nor מפרק since it is לאיבוד). The ערוך also maintains that by אין

the fires of the מזבח, even though he is extinguishing (somewhat) the fire of the מזבח which is prohibited since the ר"ש according to מותר which is אינו מתכוין, לא תכבה (ויקרא [צו] ו,ו in) פסוק.

²⁶ The משנה (in סוכה לב,ב) teaches that if there are more berries than leaves on a הדס it is פסול. One may remove the berries (but not on יו"ט since he is מנא) and it becomes כשר. However, ר"א permits the removal of the berries even on יו"ט.

²⁷ In the case where he has a הושענא אחריתי it is not considered מנא, since he has no intention of using this הדס for the מצוה for he has another one. Therefore this מלאכה of מנא תיקון is לא ניחא ליה; he has no need for it.

מותר is פס"ר דלא ניחא ליה a מתכוין to tighten the stopper. It is therefore not clear what is the איסור of tightening the stopper.

גמרא offers an alternate view, in explaining our תוספות:

ונראה לרבינו יצחק דלא קשה מידי דאיכא למימר דאסור לסחוט בשאר משקה משום ליבון -
And it is the view of the ר"י that there is no difficulty on פרש"י, for we may assume that it is forbidden to wring out other משקין (from a cloth) on account of ליבון (for סחיטה משום ליבון applies to all משקין) -

כמו במים ומכל מקום לא חיישינן בהו שמא יסחוט²⁸ -

Just as ליבון is forbidden by water, but nonetheless there is no concern by שאר משקין that perhaps he will squeeze it out as we are concerned by water -

כיון שהטעם והריח נשארים בבגדים ומעט היה נהנה בסחיטתו -

Because even if he squeezes out the liquid by the שאר משקין, the taste and the odor of the משקין will remain in the garment, and he will gain little by wringing it out. Therefore there is no יסחוט שמא יסחוט, however if he will be סוחט it will be ליבון משום ליבון even by שאר משקין. This is one option.

A second option according to the ר"י:

ומצינן למימר נמי דאסור משום מפרק -

And we can also say that because of מפרק אסור לכתחלה מדרבנן is סחיטה בשאר משקין ואף על גב דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור לכתחילה לרבי שמעון -

And even though it is a פס"ר דלא ניחא ליה, nevertheless it is still אסור לכתחילה לרבי שמעון, nevertheless it is still אסור לכתחילה לרבי שמעון (even) according to ר"ש -

כמו במלאכה שאינה צריכה לגופה²⁹ -

Just like a משאצ"ל is forbidden מדרבנן according to ר"ש, the same will apply to a פס"ר דלא א"צ אלא לחופר בור וא"צ אלא משאצ"ל. Just as by מלאכה (digging) but he does not need the pit (אצל"ג), similarly here since it is a פס"ר (where there is no פטור of מתכוין), it is considered (as if he is) מתכוין for the מלאכה of סחיטה. However since it is הולך לאיבוד (so לא ניחא ליה) it is considered אצל"ג (because he is not retaining the liquid). See רע"א.

וראיות הערוך אינן ראיות -

And the proofs of the ערוך are not convincing proofs that פס"ר דלא ניחא ליה is מותר.

The ר"י will now attempt to refute the proofs of the ערוך:

דההיא דמתיר רבי שמעון לזלף יין על גבי האישים איכא למימר דמצוה שאני -

²⁸ The ר"י brought examples that by water there is the concern of יסחוט שמא but not by משקין.

²⁹ It is possible that the ר"י maintains that a פס"ר דלא ניחא ליה is considered a משאצ"ל. Just as by לחופר בור וא"צ אלא משאצ"ל, he is intentionally doing the מלאכה (digging) but he does not need the pit (אצל"ג), similarly here since it is a פס"ר (where there is no פטור of מתכוין), it is considered (as if he is) מתכוין for the מלאכה of סחיטה. However since it is הולך לאיבוד (so לא ניחא ליה) it is considered אצל"ג (because he is not retaining the liquid). See רע"א.

For in that case were ר"ש permits to spray the wine on the fire, we can say³⁰ by a מצוה it is different³¹ and we permit אין מתכוין even if it is a פס"ר; since it is לא ניה"ל, the גזור במקום מצוה were not רבנן -

וכן ההיא דאית ליה הושענא אחריתי איכא למימר דשרי משום מצוה -

And similarly that case where he has another הושענא, we can also say that it is permitted because of the מצוה (of מינים ד' נטילת ד' מינים)³² -

The ר"י offers an alternate refutation regarding the הושענא:

אי נמי הכי פירושו והא פסיק רישיה הוא דאית ליה הושענא אחריתי -

Or you may also say; this is the explanation of the discussion there; the גמרא asked, 'how can you remove the berries for it is a פס"ר'? And the גמרא answers 'that he has another הושענא'. This concludes the citation from the גמרא -

והואיל וכן שרי לרבי שמעון דשמא לא יצטרך לה ונמצא שלא תיקן כלי -

And since it is so (that אית ליה הושענא אחריתי) it is permitted according to ר"ש, since perhaps he will not need this הדס (from which he removed the berries), so it turns out that he did not 'fix a utensil' (but not [solely] because of אין מתכוין) -

והלכך לאו פסיק רישיה הוא³³ -

And therefore it is not a פס"ר for no מלאכה was done at all -

תוספות responds to an anticipated difficulty:³⁴

אבל לרבי יהודה אסור דשמא יצטרך לה ואגלאי מילתא דכלי עבד³⁵ -

However according to ר"י it is forbidden (to remove the berries) for perhaps he will need this הדס and it will turn out that he made a utensil after all -

³⁰ See 'Thinking it over' # 1.

³¹ The person donated wine to the מזבח; he is obligated to bring it on the מזבח, and is performing a מצוה when spraying it on the מזבח (even though he is [partially] extinguishing the fire).

³² When the גמרא there said it is permitted (even though it is a פס"ר) since he has another הדס, the גמרא meant to say that since he has another הדס it is a פס"ר דלא ניה"ל, and a פס"ר דלניה"ל is permitted במקום מצוה. [The מצוה can be that another person who has no הדס may use the one from which he is removing the berries.]

³³ Removing berries from a הדס is not making a כלי (unless he needs it for a מצוה, which in this case he does not). Therefore no מלאכה was done at all (it is not merely אין מתכוין and a פס"ר דלא ניה"ל [see footnote # 27]).

³⁴ We are discussing a case where he has a הושענא אחריתי, and we just said that it is not a מלאכה at all (see footnote # 33); why is this permitted only according to ר"ש (who maintains מותר מתכוין מותר), it should be permitted even according to ר"י (who maintains אסור מתכוין אסור), since no מלאכה was done at all.

³⁵ This dispute between ר"ש ור"י by the הדס is similar to their dispute regarding אין מתכוין. By אין מתכוין we are not sure whether a מלאכה will be done or not (otherwise it is a פס"ר). ר"ש maintains since we are not sure, it is מותר (for he is אין מתכוין) and ר"י maintains since there is a possibility of a מלאכה being done, it is אסור. Similarly by the הדס it is possible that he may not need the הדס, therefore it is מותר according to ר"ש. However it is possible that he will need the הדס therefore it is אסור לר"י.

In summation; the ר"י maintains there is an איסור סחיטה here by the stopper, either לשום ליבון (which does apply to שאר משקין) or משום מפרק (since it is a פס"ר, even though it is ל"ל ניח"ל).

לר"ש is permitted פס"ר דלא ניח"ל a ערוך that challenges the ruling of the תוספות

ועל פירוש הערוך קשה דתנן בפרק שמונה שרצים (שבת דף קז,א) –

And there is a difficulty with the פירוש הערוך (that a פס"ר דלא ניח"ל is permitted for we learnt in a משנה in שרצים (לר"ש

המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב³⁶ ואם להוציא ממנה ליחה פטור³⁷ -

One who bursts an abscess on שבת, if he intends to make an opening (in the skin) he is חייב, but if he merely intends to remove the pus he is פטור -

ודוקא משום צערא פטור ומותר אבל אי לאו משום צערא היה אסור -

And he is פטור and also permitted initially to burst this abscess (in order להוציא (ממנה ליחה) only because of the pain it causes him (if he will not open it up), however if not for the pain he would be forbidden to burst the abscess even להוציא פטור אבל אסור (פס"ר דלא ניח"ל [either a משאצל"ג or] a ניח"ל) which generally is אסור according to ר"ש) -

אף על גב דלא ניחא ליה בפה כלל³⁸ דאי ניחא ליה מן הפה כי לא מתכוין נמי חייב -

Even though he is not pleased with the making this פה at all, for if he would be pleased with the פה then he should be חייב even if he is not מתכוין to make a פה (but only להוציא ליחה) since it is a פס"ר. This proves that לא ניחא ליה is not a sufficient reason to permit something which is אסור (even מדרבנן).

מתיר לכתחלה ליה לא ניחא ליה brings an additional proof that תוספות

וכן מחט של יד ליטול בה את הקוץ³⁹ דשרי משום צערא -

And similarly regarding that which the משנה teaches that one is permitted to take a sewing needle to remove a splinter from the body (even though he may make a wound) because of the pain the splinter causes -

אבל אי לאו הכי אסור אף על גב דלא ניחא ליה כלל⁴⁰ -

However if not for the pain, it is forbidden even though he is completely not pleased with making a wound. Therefore the ר"י concludes that (כלל) ליה ניחא דלא פס"ר אסור.

³⁶ He is חייב for מלאכת בונה since he built an opening which serves the same purpose as a doorway.

³⁷ If his intent is only להוציא ליחה (but a פתח is formed nonetheless) he is considered לעשות פתח. See תוס' שבת. ואין מתכוין כלל לבנין הפתח אלא לנקיבה בעלמא קג,א ד"ה לא פס"ר. However he is not ניח"ל with this פתח (see shortly in this תוספות), so it is a פס"ר דלא ניח"ל. See "Thinking it over" # 2.

³⁸ לא ניחא ליה כלל which is also מסוכרייא similar to מפיס מורסא is perhaps writes לל בפה כלל to indicate that לא ניח"ל ליה ניח"ל since he is losing the wine (see footnote # 21).

³⁹ קכב,ב and שבת קז,א.

⁴⁰ According to the ערוך it should be מותר even without צערא, since it is a פס"ר דלא ניח"ל. See "Thinking it over" # 2.

are not concerned that he will wring out the cloth since he is concentrating on the straining process -

ואתיא שפיר האי דנדה מערמת וטובלת בבגדיה⁴⁶ (ביצה דף יח,א) -

And now (that we are making this distinction, namely that by מזיד there is no גזירה of סחיטה) the גמרא **in מסכת נדה will be understood**, for רב ruled that a נדה **may deceive and immerse herself with her clothes on** and there is no concern of סחיטה since she is immersing her clothes במזיד.

שמה יסחוט גזירה of מזיד there is no תוספות offers an additional proof that by

וכן בפרק ח' דיומא (דף עז,ב) ההולך להקביל פני רבו עובר עד צוארו במים -

And similarly in the eighth פרק of יומא the ברייתא teaches 'one who goes to greet his Rebbe on יום כפור, he may wade through water up to his neck' -

ולא גזרין שמא יסחוט לפי שלדעת כן הוא עושה -

And we do not decree to prohibit it for perhaps he will wring out the water, the reason as mentioned previously is **since he is doing it willfully** there is no גזירה -

להקביל פני רבו and נדה offers an alternate explanation for the cases of תוספות

ועוד⁴⁷ איכא למימר התם דמצוה שאני⁴⁸ -

(And) [However] we can say; there it is permitted, for a מצוה is different and therefore there was no גזירה.

גמרא our תוספות cites an alternate explanation of

ובערוך פירש לשון אחר⁴⁹ מסוכרייא דנזייתא סתימת גיגית של שכר -

And in the ערוך there is a different explanation; מסוכרייא דנזייתא means the plug of a vat of beer -

אסור להדוקה דשמא תבטל הסתימה אצל הגיגית ויעשה כלי בשבת⁵⁰ -

It is forbidden to tighten it for perhaps he will append the plug to the vat and he will make a utensil on שבת.

⁴⁶ The case there is where the woman (who is a נדה and has to be טובל but) only has clothes which are טמא (which will make her טמא again after she puts them on after her טבילה), and she cannot be טובל them since it is יו"ט (where it is considered מנא מתקן מנא), nevertheless she can be טובל herself while wearing her טמאים (and be מטהר herself and the clothes), and we are not concerned even for סחיטה. [There is no concern for מנא תיקון since she is immersing herself we may assume that she is not טובל for טהרה but merely to 'cool off'.]

⁴⁷ The מהרש"ל amends this to read ומהו (instead of ועוד).

⁴⁸ It is a מצוה to for a נדה to be טובל and to greet one's Rov.

⁴⁹ See footnote # 3.

⁵⁰ The vat previously had a hole in it and was not a complete vessel. However he may decide that the plug should remain permanently in the vat and become an integral part of the vat. By doing this he is making a utensil on שבת.

disagrees: תוספות

ואין נראה לרבינו יצחק דהיכי דמי דאם בדעתו לבטל שם בשעת הנחה -

And the ר"י does not agree with this explanation of our גמרא; for how is this case, if he initially has intent to leave the plug there permanently when he inserts it -

מאי פסיק רישיה שייך כאן⁵¹ מיד הוא עושה כלי דמתכוין לעשותו -

What kind of פס"ר is there here, since he is immediately making the utensil, for he intends to make it part of the vat -

ואם אין בדעתו לבטלה שם אם כן לא הוי פסיק רישיה שיעשנה כלי⁵² -

And if he has no intention of leaving it there permanently, there is no פס"ר that he will make it into a כלי.

ערוך: attempts to justify the תוספות

ויש לומר בדוחק שהוא מתכוין לבטלה ואינו מתכוין לעשות כלי⁵³ -

And with difficulty one can answer that he intends to leave it (it is a good storage place) there but does not intend to make a vessel -

ושייך ביה פסיק רישיה הואיל ואינו מתכוין לגמרי לעשות כלי:

So therefore the term פס"ר is applicable since he does not fully intend to make a vessel.

SUMMARY

משקין by ליבון because of איסור סחיטה the ר"י (and ר"ש) According to [We are not משום סחיטה by גוזר משום סחיטה because it retains the odor even after the סחיטה. Alternately we are not משום סחיטה when it is done במזיד.]

According to the ר"ת וערוך the איסור סחיטה is only by water. According to the ר"י it is אסור. The איסור of פס"ר דלא ניה"ל by אין מתכוין is מותר. According to the ר"י it is אסור. The איסור of פס"ר דלא ניה"ל according to the (ור"ת) ערוך is on account of בונה מסוכריא

THINKING IT OVER

1. The ר"י explains that (only) if it is a מצוה במקום מצוה"ל דלא ניה"ל is it permitted.⁵⁴ What then is the question on רב (who is מתיר a מצוה בעילת מצוה) from the case of מסוכריא (where he prohibits it), for we can distinguish between בעילת מצוה, which is a מצוה

⁵¹ The גמרא here states that the case of מסוכריא is a פסיק רישיה. See 'Thinking it over' # 4.

⁵² He may decide to remove the plug and so no מלאכה was done at all.

⁵³ See סוכ"ד אות מו that he intends to leave it there but he does not intend to append it (לבטלו) to the כלי (for that would be a בדין בידים).

⁵⁴ See footnote # 30.

and the מסוכריא, where there is no מצוה?!⁵⁵

2. The ruling of the ערוך (by our case of מסוכריא דנזייתא) is in a case of אין מתכוין (he is merely tightening the stopper; he is not [consciously] wringing it out). It is (seemingly) only by אין מתכוין that the ערוך rules that a פס"ר דלא ניה"ל is מותר, but not by a משאצל"ג. Therefore there is a twofold difficulty; a) what is the question on the ערוך from the cases of מפיס מורסא and מחט,⁵⁶ which are (seemingly) cases of אין מתכוין (and not משאצל"ג),⁵⁷ where (by משאצל"ג) it always is לא ניה"ל and nevertheless (all agree) it is אסור!⁵⁸ And b) ר"י asks a question on the ר"י (who maintains that פס"ר דלא ניה"ל is אסור) from the case of כבשים that if סחטן לגופן it is מותר; seemingly proving that a פס"ר דלא ניה"ל is מותר as the ערוך maintains.⁵⁹ However the case of כבשים שסחטן is not a case of אין מתכוין, for he is actually squeezing the כבשים; it is rather a משאצל"ג.⁶⁰

3. גזירה writes that when someone does something intentionally there is no גזירה of שמא יסחוט.⁶¹ However in the cases which תוספות mentioned previously where we are גוזר שמא יסחוט (the case of אמת המים and of אלונטית and את הכלים), in all these case he is doing (the wetting) במזיד, and nevertheless we are גוזר שמא יסחוט?!⁶²

4. תוספות asks on the פ"ה הערוך (that it is משום בונה); why is it called פס"ר?⁶³ Why did not תוס' ask from the beginning of the גמרא where it asked, 'does רב maintain אין מתכוין is מותר, but רב ruled by מסוכרייא דנזייתא that it is אסור'. What is the question according to the ערוך, since it is a מתכוין, not אינו מתכוין?!⁶⁴

APPENDIX

The difference between אין מתכוין and משאצל"ג is that by אין מתכוין (even if it is a

⁵⁵ See מהרש"א.

⁵⁶ See footnote # 37 & 40.

⁵⁷ See תוס' שבת קז,א ד"ה וממאי.

⁵⁸ See סוכ"ד אות ל' (והלאה) and ח"י רע"א.

⁵⁹ See footnote # 42.

⁶⁰ See סוכ"ד אות לג (והלאה) and אגלי טל (דש) סי' כז.

⁶¹ See footnote # 44.

⁶² See (ביאור הגר"א שו"ע או"ח סי' שיט סע"י (see also הגהות אשר"י (על הרא"ש) אות י and תוס' שאנץ).

⁶³ See footnote # 51.

⁶⁴ See מהרש"א.

he has no intent to do the מלאכה;⁶⁵ however by a מלאכה שאצל"ג he is doing the act of the מלאכה but not for the purpose for which this מלאכה was used in the משכן.⁶⁶ In the case of a פס"ר by אינו מתכוין פטור, the אינו מתכוין is no longer there; we consider it to be a מתכוין since it is a פס"ר. The question arises what happens when it is a פס"ר דלא ניחא ליה, does it still remain a מתכוין or since it is לא ניחא ליה it is considered אין מתכוין.

If we maintain that even though it is לא ניח"ל, nevertheless it is still considered פטור אבל אסור משאצל"ג, then a פס"ר דלא ניח"ל would be similar to a פטור אבל אסור (this seems to be the view of the ר"י in תוספות).⁶⁷

However if we maintain that a לא ניח"ל removes the פס"ר and he remains אין מתכוין, there can be no איסור based on משאצל"ג, since he is אין מתכוין.

The marginal note⁶⁸ in תוספות may be adding that even if (generally) the לא ניח"ל does not remove the אין מתכוין and it remains a משאצל"ג (which is אסור), nevertheless if it is כלל, as in the case of⁶⁹ מפיס מורסא or מסוכריא (as opposed to a 'regular' לא ניח"ל [as in the case of the הדס]), then it reverts back to אין מתכוין and it is מותר.

⁶⁵ In the case of dragging the chair, he has no intent at all to make a furrow in the ground; he merely wants to move the chair.

⁶⁶ In the case of digging a pit (which is the מלאכה of בונה) because he wants some earth. He is consciously doing the מלאכה of בונה (like someone else who wants to build a pit), however his need is not for the pit but rather for the dirt.

⁶⁷ See footnote # 29.

⁶⁸ See footnote # 21.

⁶⁹ See footnote # 38.